Otázka: Listina základních práv a svobod

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Machova

Listina základních práv a svobod

Svoboda. Co je to svoboda? To je velmi široký pojem a má pro mě a pro člověka vůbec zásadní význam. Neznamená to, že můžeme dělat cokoliv, co chceme, ale že máme možnost volby a každý můžeme rozhodovat sám za sebe nezávisle na jakémkoliv vnějším donucení. Pojem svoboda či ochrana lidských práv se v politice dostala mezi přední témata po 2. světové válce. Lidská práva jsou tedy považována za nejvýznamnější principy soudobého práva.

Vývoj myšlenek lidských práv a svobod a jejich ochrany nalézáme již v historii a do současné podoby prošla mnohými změnami. Z historického hlediska Listina základních práv a svobod, vycházela především z jednoho z nejzákladnějších dokumentů minulého století, čímž byla Všeobecná deklarace lidských práv a základních svobod. Valné shromáždění Organizace spojených národů ji přijalo tři roky po skončení 2. světové války, dne 10. 12. 1948. Tato deklarace vyjadřovala shodu všech států o tom, co se rozumí pod pojmem lidská práva a svobody. Dále také Pakty o občanských a politických právech, hospodářských, sociálních a kulturních právech z roku 1966, Evropská úmluva o základních právech a další smlouvy, k nimž Československo přistoupilo. Je však nutné si uvědomit, že například po přijetí obou Paktů z roku 1966 tehdejší československá vláda nic nezměnila na své dosavadní praxi ignorovat mezinárodní závazky o lidských právech z nich vyplývající. V období po roce 1948 se stala občanská a politická práva, i když v Ústavě obsažena, pouze fikcí. Ústava z roku 1960 plnila spíše účel programového dokumentu a práva a svobody v ní obsažená, byla spojována i podmiňována plněním občanských povinností. Obě Ústavy kladly důraz na kolektivní stránku realizace práv a svobod ve prospěch totalitního režimu, a ačkoliv byly koncipovány široce, jejich provádění bylo ponecháno zákonům z let padesátých, které je ve skutečnosti popíraly a některá práva a svobody neupravovaly vůbec.

ČSSR přistoupila k dohodě v říjnu 1968, avšak teprve po sedmi letech, r. 1976 Federální shromáždění ČSSR potvrdilo platnost této dohody. Tyto závazky však byly naplněny až po 17. listopadu 1989. Boj za lidská práva a jejich naplnění byl nedílnou a významnou součástí moderních českých dějin. Češi si uvědomovali, že v boji za lidská práva je potřeba nejprve dosáhnout nezávislosti státu. Teprve od roku 1989 jsou lidská práva a svobody v našem státě opět garantována a respektována.

Základním ústavním zákonem, který garantuje dodržování lidských práv a svobod, se stala Listina základních lidských práv a svobod přijatá Federálním shromážděním ČSSR 9. 11. 1991. Česká republika je jakožto nástupnický stát bývalé federace těmito Pakty rovněž vázána. V právním řádu příslušnou problematiku upravuje Listina základních práv a svobod, jako součást ústavního pořádku České republiky. Tento právní dokument byl vyhlášen poprvé v roce 1991 a podruhé z důvodu zajištění právní jistoty v souvislosti s vyhlášením samostatné České republiky v roce 1993.

Listina je prvním uceleným ústavním dokumentem, který ctí tradiční demokratická práva a svobody. Je pramenem ústavního práva a je srovnatelná z hlediska právní síly s ústavními zákony a je nadřazená ostatním právním aktům, které se ji musí přizpůsobit. Je součástí ústavního pořádku, nikoliv však ústavy. Listina je bezesporu jedním z nejdůležitějších dokumentů, které byly v posledních letech přijaty. Představuje pro obyvatele České republiky jeden z nejdůležitějších dokumentů o lidských právech. Základní práva a svobody obsažené v Listině v zásadě vyjadřují vztah mezi státem a občanem. Těchto práv a svobod se zpravidla může domáhat každý, jen některá práva a svobody jsou vázána na státní občanství. Pro všechna základní práva a svobody platí, že jsou nezadatelná, nezcizitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná a že jsou pod ochranou soudní moci.

Základní lidská práva, to je pojem, kterým jsou chápána práva fyzických osob, jak skupin, tak jednotlivců. Mezi základní lidská práva a svobody, patří zejména **právo na život.** Nikdo nemůže být zbaven života, pokud se nejedná o jednání v sebeobraně.

Dále nám listina zaručuje právo na **osobní svobodu a bezpečnost**, **svobodu pohybu, pobytu, projevu, svědomí, spolčovací a shromažďovací, rovnost lidí, zákaz mučení,**

nelidského zacházení při výkonu trestu, nucených prací apod.

Listina obsahuje 44 článků, které jsou dále rozděleny do 6 hlav.

Obsah listiny

- ***Preambule Listiny*** – obsahuje základní hodnoty a zásady fungování státu i obecnou definici základních práv a povinností občanů.
- ***Hlava první:*** Obecná ustanovení – značí právní vymezení postavení člověka a právního státu.
- ***Hlava druhá:*** Lidská práva a základní svobody
    - Oddíl první: Základní lidská práva a svobody
    - Oddíl druhý: Politická práva
- ***Hlava třetí:*** Práva národnostních a etnických menšin – je chápána jak individuálně, tak i kolektivně.
- ***Hlava čtvrtá:*** Hospodářská, sociální a kulturní práva – navíc podřazuje i práva ekologická
- ***Hlava pátá:*** Právo na soudní a jinou právní ochranu – představuje právo procesní
- ***Hlava šestá:*** Ustanovení společná – tvořící výjimky, interpretační a realizační pravidla a ustanovení o azylu cizincům.

Ráda bych se zde podrobněji zmínila o článku 23- právo na odpor, který je obsažen v hlavě druhé, oddílu politických práv. V tomto článku Listiny základních práv a svobod je pak uvedeno následující ustanovení:

„Občané mají právo se postavit na odpor proti každému, kdo by odstraňoval demokratický řád lidských práv a svobod, založený Listinou, jestliže činnost ústavních orgánů a účinné použití zákonných prostředků jsou znemožněny.“

Je naprosto odlišný od ostatních zákonů. Vztahuje se na celý ústavní řád, je posledním zákonným prostředkem obrany demokracie. Někdy se používají i jiná označení jako právo na občanskou neposlušnost, či právo na revoluci. Odpor a občanská neposlušnost jsou instituty, které vycházejí z přirozeného práva a které mají sloužit k odstranění bezpráví. Tedy základním

předpokladem pro jejich legitimitu je, že dochází k páchání určité nespravedlnosti. To ale pro oprávněnost odporu nestačí. Dále je nutné, aby nebyla možná účinná obrana proti onomu bezpráví v zákonných mezích.

Ve spojitosti s odporem je stále velmi diskutované téma bratří Mašínů. Činy skupiny bratří Mašínů nutí ptát se po legitimitě odporu. Mají mnoho odpůrců i obdivovatelů.

Naše současná Listina základních práv a svobod sice pamatuje na právo na odpor, toto ustanovení je však velmi všeobecné, nedává návod, jak posuzovat oprávněnost konkrétního činu. I přesto si myslím, že tak jako v naší zemi, tak i jinde je právo na odpor jedním ze základních pilířů novodobé demokracie.

„Nikdy jsem nemyslel, že by svoboda člověka záležela na tom,

aby dělal, co chce, nýbrž spíš v tom, aby nikdy nedělal, co nechce.“

Jean Jacques Rousseau